

---

§ 39

Dnr. S 2023-1098

Pastoral livskraft och ändamålsenlig struktur - uppföljning

Beslut

Stiftsstyrelsen **beslutar** i enlighet med arbetsutskottets förslag

att den inriktning för stiftskansliets fortsatta arbete som beskrivs i bifogat beslutsunderlag godkänns, samt

att uppdra till stiftskansliet att till stiftsstyrelsens sammanträde den 8 oktober 2025 presentera en uppdaterad uppföljning av arbetets gång.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet bedöms inte få några särskilda konsekvenser för barn eller unga vuxna.

Stiftsstyrelsen beslutar i enlighet med arbetsutskottets förslag

---

Utdrag till

- Samtliga förtroendevalda och kyrkoherdar i Luleå Stift

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Pastoral livskraft och ändamålsenlig struktur – uppföljning			S 2023-1098
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTTYP	VERSION
Stiftskansliet	8 april 2025	Beslutsunderlag	1

Pastoral livskraft och ändamålsenlig struktur – uppföljning

Beslutsförslag

Arbetsutskottet föreslår stiftsstyrelsen besluta

- att den inriktning för stiftskansliets fortsatta arbete som beskrivs nedan godkänns, samt
- att uppdra till stiftskansliet att till stiftsstyrelsens sammanträde den 8 oktober 2025 presentera en uppdaterad uppföljning av arbetets gång.

Sammanfattning

I enlighet med stiftsstyrelsens uppdrag till stiftskansliet presenteras här ett fördjupat underlag och tidsplan inför en förändring av struktur och indelning avseende Södra Lapplands kontrakt (som idag består av Södra Lapplands pastorat, Malå-Sorsele pastorat och Tärna församling) samt Södra Västerbottens kontrakt (avseende Vindelns församling), även kallat etapp 1, respektive Norra Norrbottens kontrakt (som idag består av Övertorneå församling, Haparanda församling, Överkalix församling, Kalix församling, Gällivare församling, Jokkmokk församling, Kiruna pastorat och Pajala församling), även kallat etapp 2.

Stiftsstyrelsens beslut om pastoral livskraft och ändamålsenlig struktur innehåller flera beslutspunkter med insikten att det finns flera förutsättningar som behöver vara på plats för att en samverkan ska bära frukt.

Stiftskansliet har prioriterat att sammanställa uppgifter och befintliga utredningar och därefter förankrat en arbetshypotes för det fortsatta arbetet:

DOKUMENT

Pastoral livskraft och ändamålsenlig struktur – uppföljning

Inriktningen för Södra Lapplands kontrakt (Etapp 1) har varit att gå till inriktningsbeslut i april (formellt beslut i november) om församlingarnas samverkan i ett nybildat pastorat. Detta efter att ha sammanställt befintligt material och uppdaterat med aktuella siffror och ekonomiska förutsättningar. Efter dialogmöten har Södra Lapplands kontrakt lyfts ut till ett eget ärende.

Inriktningen för Norra Norrbottens kontrakt (Etapp 2) är att sammanställa befintligt material, uppdatera med aktuella siffror och använda höstens visitationer/biskopsbesök för möjlighet till dialog. En framtidskonferens föreslås för kontraktet under hösten 2025. Förankrings- och utredningsarbetet i Norra Norrbottens kontrakt behöver i mångt och mycket pågå parallellt med arbetet i Södra Lapplands kontrakt. Arbetet inriktas på att då kunna komma med ett inriktningsbeslut även för Norra Norrbottens kontrakt.

Pågående samverkan mellan Vindelns församling och Umeå pastorat fortgår, och har fördjupats utan stiftets medverkan. Därmed finns idag ingen anledning att tidigarelägga arbetet med Etapp 5.

I arbetet med att utveckla processer har stiftskansliet börjat bygga upp en verktygslåda för att kunna vara ett stöd till församlingarna i strukturarbetet. Exempelvis har inhämtats exempel från andra stift på arbets- och delegationsordningar, som både förtydligar och utvidgar församlingens uppgifter i en riktning som förtroendevalda önskat. De berörda pastoratens delegations- och arbetsordningar finns också insamlade, för att se på vilket sätt de kan utvecklas för en bättre styrning och ett bättre samarbete mellan förtroendevalda och kyrkoherde/församlingsherde, kyrkoråd samt församlingensråd.

Stiftet ser också på möjligheten att utveckla kompetenshöjande åtgärder för att stärka och underhålla kyrkoherdarnas och församlingsherdarnas förmåga att vara just herdar. Stiftet ska utreda om vi tillsammans med utbildningsanordnare och nationell nivå kan bygga obligatoriska utbildningar. Vi ser även behov av att stärka kompetens och församlingarnas inflytande vid rekryteringar till kyrkoherde- och församlingsherdetjänster.

Det finns även behov av att stiftet ytterligare utvecklar gemensamma utbildningar samtidigt som arbets- och delegationsordningarna ses över.

Bakgrund

Stiftsstyrelsen i Luleå stift beslutade vid sitt sammanträde den 5 december 2024, § 105,

- att utveckla processer för att t ex stärka samarbete mellan kyrkoråd, församlingsråd, utveckla ledarskapet för kyrkoherde och ledare i pastoratens ingående församlingar,
- att inleda samtal med nationell nivå att i utforskande syfte bli ett "teststift" där vi kan pröva möjliga idéer,
- att anta som långsiktig inriktning att Luleå stifts kontrakt, med eventuella kommande förändringar, utgör grunden för samverkan och framtida pastoratsbildningar, samt
- att uppdra till stiftskansliet att till stiftsstyrelsens sammanträde den 24 april presentera ett fördjupat underlag och tidsplan inför en förändring av struktur och indelning för etapp 1 och 2.

I enlighet med stiftsstyrelsens uppdrag följer här en presentation av det fördjupade underlaget, så här långt.

Utvecklade processer

Beredningsarbetet tar sikte på att beskriva en möjlig målorganisation och ta fram exempel på arbets- och delegationsordningar för kyrkofullmäktige, kyrkoråd och församlingsråd, som möjliggör mer långtgående delegationer av ekonomi och verksamhetsansvar till församlingsråden och förutsättningar för demokratiskt inflytande i kyrkorådet även för de mindre församlingarna. Här kan även utarbetas ett förslag till arbetsordning/instruktion till kyrkofullmäktige/valberedning, för att stärka demokratiska processer. Dock är ett aktivt arbete i demokratiutredningen kanske den största framgångsfaktorn för mer långtgående förändringar.

Som ett led i arbetet har stiftskansliet samlat goda exempel och gått till förarbetena för kyrkoordningen för att utreda vad som gäller avseende tjänstetiteln/benämningen församlingsherde. Kyrkomötet beslutade 2013 att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas. Uppdraget slutredovisades till 2017 års kyrkomöte med ett konstaterande om att kyrkostyrelsen i beslut från april 2017 angivit att den präst som på kyrkoherdens delegation är ledamot i församlingsrådet i en församling, och har ett ledningsuppdrag för den församlingen, *bör benämnas församlingsherde* (se ärende KS 2013:1098 "Kyrkomötets skrivelse 2013:7 med Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2013:8 *Benämning på befattningar som präst* samt kyrkostyrelsens skrivelse 2017:2 bilaga 2, s. 54).

För att möta framtidens behov av ett hållbart ledarskap inom Svenska kyrkan erbjuder Luleå stift idag kostnadsfritt stöd i rekryteringar av kyrkoherdar. Det är en strategisk satsning som visar på stiftets vilja att vara en aktiv aktör i den långsiktiga kompetensförsörjningen. I den kontexten blir det också naturligt att se över hur stiftet framöver skulle kunna erbjuda liknande stöd i rekryteringar av församlingsherdar.

Vid bildandet av nya pastorat minskar antalet kyrkoherdar, medan behovet av kompetenta och närvarande ledare i församlingarna ökar. Som ett led i detta väcks också frågan om vilken ledarkompetens som behövs i dessa roller. Idag krävs inte kyrkoherdebehörighet för att tjänstgöra som församlingsherde, men det är en fråga som domkapitlet skulle kunna överväga vidare. Att införa sådana krav kan vara ett sätt att kvalitetssäkra ledarskapet i församlingarna och samtidigt tydliggöra uppdraget. Det kan också bidra till att göra rollen mer attraktiv. Ett gott ledarskap lägger grunden för en god arbetsmiljö, och är en viktig del i arbetet för en hållbar organisation. Det innebär att församlingsherdarnas roll tydliggörs i frågor som exempelvis rör arbetsmiljö, pastoral samordning och lokal förankring.

Stiftet utvecklar just nu en utökad introduktion för kyrkoherdar, med särskilt fokus på ledarskap. Det är ett initiativ som också skulle kunna komma andra ledarroller till del. Vid nybildade pastorat kan det till exempel vara lämpligt att genomföra gemensamma insatser för ledarskapsutveckling för att bidra till samsyn, ömsesidig förståelse och ett välfungerande samspel i en ny struktur.

Samtal med nationell nivå

Dialogen med nationell nivå har startats upp. Dels så har Luleå stift haft möjligheten att vid kyrkostyrelsens besök den 12–14 februari 2025 berätta om sitt förestående strukturarbete och då tagit upp de områden vi ser behöver förstärkas och förtydligas. Några förändringar som kan kräva en kyrkoordningsändring togs upp i samtalet. Luleå stift tar också möjligheten att vara en aktiv deltagare i demokratiutredningen för att lyfta de brister som församlingarna ser i nuvarande samverkan i pastoraten. Det gäller t ex hur valkretsar ska utformas för att garantera församlingars representation och om delegationer från kyrkoråd till församlingsråd ska utlämnas till kyrkorådets godtycke eller om den rättsliga regleringen tydligare ska uttrycka en möjlighet. En tydligare kravprofil/utbildningskrav och utformande av behörighetsgivande utbildning för församlingsherdar har lyfts till nationell nivå för att frågan ska hållas ihop för utveckling i hela Svenska kyrkan.

Den långsiktiga inriktningen

En ny vägledning för arbetet med församlingsinstruktioner är framtagen. Syftet är att instruktionen ska bli en stabil grund som både församlingen och stiftet kan bygga sin verksamhet på.

Församlingsinstruktionen anger riktning och uttrycker de insatser som behöver prioriteras de närmaste åren. Att församlingarna formulerar pastorala program som svarar an mot den situation och de behov som finns i det lokala sammanhang där församlingen verkar är därför av betydelse. Det är församlingsinstruktionens pastorala program som styr hur lokaler ska användas, anställdas arbetstid förvaltas och ekonomiska resurser fördelas. Luleå stifts vägledning för arbetet med församlingsinstruktionen anger att varje församling i ett pastorat ska arbeta fram ett pastoralt program i ett samspel mellan anställda, förtroendevalda och ideella medarbetare. Församlingsrådet har en viktig roll att vara drivande i arbetet. Kyrkorådet ansvarar därefter för att se helheten, benämna gemensamma åtaganden och hur samverkan tar sig uttryck. I församlingsinstruktionen anges också den minimibemanning som är tänkt gällande antalet prästtjänster och musikertjänster, samt hur gudstjänstlivets eventuella undantag från huvudgudstjänst i varje församling varje söndag- och helgdag ser ut.

Kyrklig administration, kommunikation, HR/kompetensförsörjning mm

Stiftsstyrelsen har under senare år arbetat strukturerat med en inriktning att förstärka stödet till församlingar och pastorat inom olika administrativa områden. Stiftsorganisationen arbetar med att hitta former för att erbjuda en "verktygslåda" som underlättar församlingarnas vardag. Arbetet med att utveckla Kyrklig administration som en samlad verksamhet är en del i detta. Även arbetet med utveckling av kommunikationsstöd och stöd vid rekryteringar är delar i detta arbete. Kompetensförsörjningsfrågan är bred och sträcker sig över många av de områden som stiftet arbetar med. Det handlar både om att rekrytera rätt personer och om att skapa förutsättningar för långsiktig utveckling och hållbara arbetsmiljöer. Genom att stärka stödet till församlingar och pastorat i dessa områden, bidrar stiftet till att bygga en mer robust organisation som kan ge förutsättningar för ett levande församlingliv.

Fördjupat underlag och tidsplan inför en förändring av struktur och indelning för etapp 1

Södra Lapplands kontrakt

Arbetet gällande Södra Lapplands kontrakt har varit prioriterat. Ett mer konkret förslag har arbetas fram, där både utredning, underlag och tidsplan har lyfts till ett eget ärende, se dnr. S 2025-0205.

Södra Västerbottens kontrakt

Södra Västerbottens kontrakt består av Bygdeå församling, Holmsunds församling, Hörnefors församling, Nordmalings församling, Sävar-Holmöns församling, Umeå pastorat, Vindelns församling och Vännäs-Bjurholms pastorat.

Församlingarna i Umeå samt församlingarna Vännäs och Bjurholm samverkar sedan 2014 i pastorat. Vindelns församling har efter 2014 och utredningen "Närhet och samverkan" utforskat om det också för dem finns möjlighet till samverkan med annan församling/pastorat.

Under 2022 genomfördes en utredning om samverkan mellan Vindelns församling och Umeå pastorat. Utredningen presenterades i februari 2023. Inget beslut om önskemål kring indelningsändring togs, men Umeå pastorat blev efteråt in ett antal stödfunktioner till Vindelns församling, bland annat runt kyrkogårds- och fastighetsfrågor samt att Umeå pastorats kyrkoherde fungerade som tf. kyrkoherde i Vindeln då församlingen saknat ordinarie kyrkoherde sedan 2018.

Då det visat sig svårt att rekrytera kyrkoherde och långsiktiga förutsättningar att vara egen församling bedöms som svaga, är Vindelns församling del av de första etapperna i indelningsarbetet trots att processen att söka samverkan i Södra Västerbottens kontrakt i sin helhet inte bedöms brådskande. Om Vindelns församling får en kyrkoherde på plats förändras förutsättningarna och församlingen behöver inte vara del av de första etapperna.

För att få syn på hur samverkan ska se ut i framtiden i Södra Västerbottens kontrakt är planen att genomföra en framtidskonferens i början eller slutet av sommaren 2025. Där kan arbetet med att ta fram en gemensam tidsplan och processplan påbörjas.

Fördjupat underlag och tidsplan inför en förändring av struktur och indelning för etapp 2

Norra Norrbottens kontrakt

Norra Norrbottens kontrakt består av Gällivare församling, Haparanda församling, Kalix församling, Kiruna pastorat, Pajala församling, Övertorneå församling och Överkalix församling. Fr om 2026 ingår även Jokkmokks församling i Norra Norrbottens kontrakt.

Stiftet har under lång tid och i många olika sammanhang samtalat med församlingar inom Norra Norrbottens kontrakt om framtidsfrågor. I juni 2022 genomfördes en överläggning mellan stiftets ledning och Norra Norrbottens kontrakt. Fokus vid mötet var framtida samverkansmöjligheter. Stiftet bedömde att det finns tydliga indikationer på att ett flertal av församlingarna i Norra Norrbotten har svårigheter att leva upp till kravet på pastoral- och ekonomisk bärkraft.

En förstudie genomfördes i Norra Norrbottens kontrakt under 2023, vars syfte var att analysera olika möjliga vägval, med målsättningen att skapa bästa möjliga förutsättningar för pastoralt bärkraftiga enheter i Norra Norrbottens kontrakt.

Förstudien presenterades för samtliga församlingar. Mottagandet var blandat. Stiftets handläggare i strukturfrågor har sedan haft återkommande samtalat med samtliga församlingar och pastorat i kontraktet.

Övertorneå församling har sedan branden sommaren 2023 befunnit sig i en utmanande situation. Stiftets medarbetare har därför under en lång period bidragit med stöd och erfarenheter inom administration, arbetsmiljöarbete, HR-funktion, kommunikation och fastighetsförsörjning. En tf. kyrkoherde har skapat ett temporärt lugn. Man har fortsatt att köpa tjänster av Haparanda församling inom några områden, men på grund av Haparandas egna rekryteringsutmaningar har inte samverkan kunnat utvecklas.

Framtida samverkan Gällivare och Jokkmokks församlingar

I april 2024 inledde Gällivare och Jokkmokks församlingar fördjupade samtal om framtida samverkan, där stiftet medverkade via Teams.

I september 2024 möttes anställda och förtroendevalda i Gällivare och Jokkmokks församlingar för gemensam samrådsdag under ledning av stiftsmedarbetare.

I oktober 2024 fattade kyrkoråden i Gällivare och Jokkmokks församlingar ett inriktningsbeslut om att inleda samtal om samverkan.

Vid biskopsbesöket i Gällivare församling i januari 2025 var kyrkorådet och kyrkoherden mycket positiva till vad samarbetet mellan församlingarna redan skapat och avsåg att fortsätta samtalen om ett samgående på en mer detaljerad nivå.

Tidigare genomförda utredningar och projekt

Under åren 2014–2017 genomfördes projektet *Samverkan i Tornedalsförsamlingarna* tillsammans med de fem församlingar som ingick i dåvarande Kalix-Torne kontrakt. Anledningen till att projektet startade var gemensamma utmaningar med bland annat minskande befolkning och rekryteringssvårigheter. Projektet innefattade två delprojekt: *Ledningsprojekt*, och *Fastighetsprojekt*.

2018 startade ett fördjupat samverkansprojekt mellan Pajala och Haparanda församlingar, *Tillsammans i Tornedalen*. Syftet med projektet var att aktivt pröva alternativet med strukturerad och samordnad ledningsfunktion samt samverkan inom ekonomi och kommunikation. Inom ramen för projektet var kyrkoherden i Haparanda även anställd som tf. kyrkoherde i Pajala. Ekonom och informatör från Haparanda var också aktivt involverade i projektet tillsammans med ett lokalt projektanställt ledningsstöd i Pajala.

Om den fortsatta processen för Norra Norrbotten, Etapp 2

Utmaningarna i Norra Norrbottens kontrakt liknar de i Södra Lapplands kontrakt. Vi ser församlingar vars bärkrafter sviktar, rekrytering är generellt en utmaning och att lösa bemanningen sommartid är en stor utmaning i de mindre församlingarna, likaså att bedriva utveckling av ideellt arbete. I dialogen med kyrkoherdarna i kontraktet konstaterades att de ser samverkan som viktigt, men inte nödvändigtvis i formen av pastorat. I stället önskar de att stiftet utvecklar ytterligare möjligheter för att avlasta administrativt. De antar utmaningen att själva, under ledning av kontraktsprosten och de förtroendevalda i kontraktet och i samarbete med stiftet, snarast inleda mer långtgående samarbeten mellan församlingarna på områden som utkristalliserar sig, t ex genom workshops.

Gällivare-Jokkmokks församlingar blir en god förebild som redan på egen hand initierat samarbeten och har en avsikt att fördjupa sitt samarbete genom inledande samtal om förutsättningar för ett samgående. Arbetet underlättas av att de har en gemensam kyrkoherde med intresse för utveckling av verksamheterna i samarbetet mellan församlingarna. Stiftet står beredd att även framledes fortsätta att stödja i processen där behov uppstår.

I och med att Södra Lapplands kontrakt föreslås få en längre påfartssträcka innan framtida samverkansbeslut i juni 2026 (för pastoratsbildandets start 1/1 2028) så behöver förankrings- och utredningsarbetet i Norra Norrbottens kontrakt i mångt och mycket pågå parallellt. Arbetet inriktas på att då kunna komma med ett inriktningsbeslut även för Norra Norrbottens kontrakt. Avgörande är hur kontraktssamverkan kan förebygga att församlingar hamnar i nöd och kan erbjuda ett blomstrande församlingsliv.

Resursförstärkning för det fortsatta arbetet

För att stiftskansliet ska kunna fullfölja det arbete som påbörjats i enlighet med stiftsstyrelsens beslut och möta upp de behov som uppdragas på vägen finns behov av att frigöra mer resurser för strukturarbetet hos stiftskansliets befintliga medarbetare. Det sker genom att stiftsstyrelsen fattar tydliga inriktningsbeslut som ger tydliga mandat att detta är ett prioriterat utvecklingsområde.

Tid behöver avsättas för diskussion i stiftsstyrelsen i samband med höstens arbete med Verksamhets- och ekonomisk plan 2026, 2027–2028 för att resurssätta hur arbetet ska fortgå med upp till fem parallellt pågående strukturprocesser.

Slutligen konstateras att stiftskansliets resurser behöver förstärkas, inledningsvis i form av en utredningssekreterare samt en utvecklingsansvarig.